

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต
ประจำอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
- ผู้วิจัย** : พระครูวิโรจน์คุณากร (จรัส อติสโย/พลศิลา)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระมหาประมวล ฐานตฺโต, ดร. ป.ธ. ๖, พธ.บ.(ภาษาไทย),
M.A. (Ling), M.A., Ph.D.(Pali & Bud).
 - : ดร.ประยูร แสงใส, ดร. ป.ธ. ๔, พ.ม., พธ.บ., P.G. Dip. In
Journalism., M.A. (Ed), Ph.D. (Ed).
 - : ผศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์ ป.ธ.๗, พธ.บ. (ปรัชญา), M.A. (Bud.),
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๔ / มีนาคม / ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของพระธรรมทูตแห่งคณะสงฆ์ไทย รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ และผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตประจำอำเภอเกษตรวิสัย ในทัศนะของชาวพุทธในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการวิจัยโดยกระบวนการเชิงคุณภาพและเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธองค์ทรงเป็นพระธรรมทูตด้วยพระองค์เองในฐานะธรรมราชา ทรงมีรูปแบบและวิธีการเผยแผ่ที่หลากหลาย และทรงประกอบด้วยคุณสมบัติของนักเผยแผ่ผู้ยอดเยี่ยม โดยการคำนึงถึงประโยชน์สุขอย่างยั่งยืนของผู้ฟังเป็นสำคัญ ต่อมาจึงทรงมอบให้พระสาวกได้ช่วยกันเผยแผ่พระศาสนาให้กว้างไกล แม้ในสมัยหลังพุทธกาล พระธรรมทูตก็ยังคงปฏิบัติตามหลักการเป็นนักเผยแผ่ที่ดีของพระพุทธองค์ ใช้สื่อการสอนและกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และได้รับการทะนุบำรุงจากฝ่ายราชอาณาจักรทั้งในรูปของกฎหมายและปัจจัย ๔ จึงเจริญรุ่งเรืองจนถึงปัจจุบัน ส่วนงานพระธรรมทูตในประเทศไทยได้มีการฟื้นฟูและดำเนินการโดยกรมการศาสนา จนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงมอบให้มหาเถรสมาคมรับไว้เป็นงานด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ และในอีกสองปีต่อมา

มหาเถรสมาคมมีมติให้รับงานนั้นไว้ในรูปแบบของพระธรรมทูตด้วยการจัดตั้งเป็นกองงานพระธรรมทูตขึ้นเป็นกิจกรรมถาวร

งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นงานที่ดำเนินตามกฎ ระเบียบ และคำสั่งของมหาเถรสมาคม มีรูปแบบและวิธีการการเผยแผ่ที่หลากหลาย แต่ละรูปแบบก็มีวิธีการแตกต่างกันออกไป ตามคตินิยม ความเชื่อ สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ส่วนเนื้อหาหลักธรรมที่ใช้ในการเผยแผ่นั้น ไม่มีรูปแบบที่ตายตัวซึ่งพระธรรมทูตสามารถประยุกต์หลักธรรมมาใช้ในการเผยแผ่ได้ด้วยตนเอง ส่วนเรื่องเทคนิควิธีการเผยแผ่ เป็นความสามารถเฉพาะบุคคล และการหมั่นพัฒนาความสามารถในการเผยแผ่ของตนเอง

ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยภาพรวมแล้ว พระธรรมทูตมีการใช้เนื้อหาหลักธรรมหลายหมวด รวมทั้งข้อคิดคำคมในสถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับเพศ วัย อาชีพ สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มีการใช้หลักธรรมร่วมกับการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ สื่อการสอนประกอบในการเผยแผ่ที่นำมาใช้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความรู้ ความชำนาญของพระธรรมทูตแต่ละรูป และขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง ในส่วนของการได้รับประโยชน์และคุณค่านั้นโดยภาพรวม พบว่า ผู้ฟังได้รับประโยชน์ทั้งด้านกายภาพ ด้านจิตภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมในระดับที่ดีขึ้น

Thesis Title : A study of Dhammaduts monks on Buddhism Dissemination
Kasetvisai District, Roi-Et Province

Researcher : Prakruvirojkunakorn (Jumrut Atisayo/Polsila)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committees

: Phramaha Pramuan Thanatatto, Pali VI, B.A. (Thai), P.G. Dip. in
I.P.R. (Phi.&Religion), M.A.(Ling.), M.A.(Pali&Bud.),
Ph.D.(Pali&Bud.)

: Dr. Prayoon Saengsai (Pali IV, B.A., M.A. (Ed.), P.G. Dip.
(Journalism), Ph.D.)

: Assist. Prof. Dr. Sowit Bamrungphak, Pali VII, B.A. (Phil.),
M.A. (Bud.), Ph.D. (Bud.)

Date of Graduation : 4 / March / 2013

ABSTRACT

The thesis's objectives are to study the history, background of the Dhammaduts under Thai Sangha, forms and dissemination methods and the results of Buddhist dissemination of the Dhammaduts at Kasetwisai District, in Roi-Et province according to the Buddhists' opinions at Kasetwisai district, in Roi-Et province. The research methods are provided as qualitative process and collecting data in the field by observation and interview

The result of research was found that on the Buddhist dissemination in the Buddha's period, Lord Buddha had been the sermon preacher by himself as being the king of Dhamma, with many forms and dissemination methods and having the excellen dissemination quality. He had focus on the permanent benefit of listeners. Later, He gave the opportunity of Buddhist to dissemination the followers even if in the Buddha's time. The Dhammaduts still follow the Buddha's good method of dissemination by using the instructive media and activities in harmony with the conditions of economics, society and politics. They also were supported by the kingdom in the forms of law and four necessary

factors and then Buddhism would be progressive until the present times. For the Dhammaduts affairs in Thailand, the Religious Affairs Department had restored and managed them until getting the impact as satisfiable and then gave the authority to the sangha supreme Council for accepting these affairs as the Sangha's Buddhist dissemination affairs in 2507 B.E and in two years later, the the sangha supreme Council had the resolution of getting these affairs in the forms of Dhammaduts! by setting it as the permanent activity.

The Dhammaduts' dissemination on Buddhism at Kasetwisai Roi-Et province had followed the the sangha supreme Council's rules and commands by having many forms and dissemination methods. Each of them had different style according to the tradition, the belief, conditions of society, economics and politics. For the principles of Dhamma for dissemination, there were no the permanent forms and the Dhammaduts themselves could apply Dhamma for their own propagation, with their own methods as individual ability and by their own diligence to develop the propagation capacity.

On the overall images of samples used in this research, the Dhammaduts had used many groups of Dhamma including the ideas and epigrams in the present times by considering about suitability for sex, age, career, and condition of economics, society and politics. They also used the Dhamma and mixed them with the creative activities. The instructive media for dissemination as different were under each Dhammaduts knowledge, expert and environments around the listeners. For the benefit and worth in overall views, it was found that the listeners had received the benefit in these ways; physical, mental, economics, and society at the better level.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดีก็เพราะอาศัยท่านทั้งหลายเหล่านี้ คือประธาน พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร., กรรมการ ดร. หอมหวล บัวระภา, พระมหาประมวล ฐานตโต, ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร. ประยูร แสงใส และ ผศ.ดร. โสวิทย์ บำรุงศักดิ์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้คอยให้คำแนะนำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ต่องาน วิทยานิพนธ์ แม้ท่านเหล่านี้จะมีภาระมาก แต่ก็ได้ให้ความอนุเคราะห์ เสียสละเวลาอันมีค่า ตรวจสอบ แก้ไขงานวิทยานิพนธ์ให้ด้วยดีตลอดมา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่ให้ความสะดวกในเรื่องของข้อมูลการศึกษา เพื่อนิสิตที่ได้เมตตาอนุเคราะห์เป็นธุระคอยติดต่อบอกข่าวการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่

ขอขอบพระคุณ พระครูปัญจวราภรณ์ เจ้าคณะอำเภอเกษตรวิสัย พระครูสุวัฒนวิธธรรม รองเจ้าคณะอำเภอเกษตรวิสัย ที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ในการสนับสนุนข้อมูล ตลอดทั้งพระธรรมทูตประจำอำเภอเกษตรวิสัยทุกรูปที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตอย่างเต็มที่ และขอขอบคุณท่านผู้ให้สัมภาษณ์ทุกรูป/ทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาให้สัมภาษณ์แก่ผู้ศึกษาจนสำเร็จแล้วด้วยดี

หากบุญกุศลใดอันจะพึงเกิดมีจากการศึกษาวิจัยทำวิทยานิพนธ์นี้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้ศึกษาขออุทิศบุญกุศลนั้นให้แก่บิดามารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้วิชาทุกอย่างให้ รวมทั้งผู้มีบุญคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

พระครูวิโรจน์คุณากร (จรัส อติสโย/พลศิลา)

๕ มกราคม ๒๕๕๖